

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

ДУНАС МИХАЙЛО ОМЕЛЯНОВИЧ

УДК 343.53:343.9(043.5)

**КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ
ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ СЛУЖБОВИМИ ОСОБАМИ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Приватному вищому навчальному закладі «Львівський університет бізнесу та права» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент,
Сорока Світлана Олександрівна,
Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»,
доцент кафедри кримінального права і процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Харченко Вадим Борисович,
Харківський національний університет внутрішніх справ, професор кафедри кримінально-правових дисциплін;

кандидат юридичних наук
Скрекля Леся Іванівна,
Львівський торговельно-економічний університет,
доцент кафедри теорії держави і права

Захист відбудеться «30» листопада 2019 р. о 9.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.23 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа 1/3, ауд. 304 XIX навчального корпусу).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1).

Автореферат розіслано «27» жовтня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. М. Коваль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Відповідно до вимог ст. 42 Конституції України кожен громадянин має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності і не допускає зловживання монопольним становищем на споживчому ринку, попереджає неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції.

Перехід на нові форми господарювання спричинив ряд зловживань у сфері господарської діяльності, відбувається зрощування законної і кримінальної господарської діяльності. Аналіз результатів роботи із виявлення злочинів у господарській діяльності становить: у 2013 р. – 11104 злочинів; 2014 р. – 8418; 2015 р. – 7631; 2016 р. – 6940; 2017 р. – 6297; 2018 р. – 6334; 2019 р. (липень) – 4092; із них 12085 – тяжкі злочини, 5491 – особливо тяжкі злочини, які вчинені службовими особами*.

Обставинами, які негативно впливають на ефективність запобігання є: висока латентність господарських злочинів; негласна підготовка та вчинення злочинів; наявність корупції у господарській сфері; недосконалість використання профілактичних засобів впливу на службових осіб; недоліки в організації взаємодії правоохоронних органів з контролюючими органами; створення службовими особами системи для захисту від викриття з використанням корумпованих зв'язків та ін.

Теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження проблеми запобігання злочинів у сфері господарської діяльності стали роботи вітчизняних та іноземних фахівців, зокрема: Л.І. Абалкіна, В. К. Бабаєва, О.М. Бандурки, В.Т. Білоуса, А.М. Бойка, О.Ю. Бусола, В.В. Василевича, В.В. Голіни, А.А. Горшкова, О.М. Демідова, О.М. Джужи, О.Ф. Долженкова, О.О. Дудорова, А.П. Закалюка, О.Г. Кальмана, М.М. Ключова, В.В. Колеснікова, Я.Ю. Кондратьєва, Н.Ф. Кузнецової, В.Д. Ларічева, О.В. Литвака, О.М. Литвинова, Н.А. Лопашенка, Є.М. Моїсеєва, В.Ф. Оболенцева, В.Л. Ортинського, В.М. Поповича, О.В. Старкова, Л.І. Скrekлі, В.Б. Харченка, Є. Л. Стрельцова, С.С. Чернявського, а також зарубіжних вчених: Г. Ньюмена, Г. Манхейма, Г. Едельхертца, М. Клинарда, Г. Кайзера, Е. Сатерленда, П. Й. Шнайдера та ін.

Проведення заходів із запобігання окремих злочинів у сфері господарської діяльності було досліджено у працях вітчизняних учених: П.П. Андрущенко, С.І. Афанасенка, І.М. Базирука, І.О. Бердиченка, В.О. Білецького, Л.І. Бутенка, М.Б. Бучка, В.І. Василичука, К.П. Глоби, А.Є. Гутніка, А.В. Іванова, А.А. Задорожного, В.В. Костенка, В.В. Користіна, В.В. Корольчука, Р.Р. Кузьміна, Ф.А. Лопушанського, І.В. Маслія, А.С. Мікіша, О.В. Новікова, О.В. Лисодеда, С.О. Сороки, С.О. Лук'яненко, О.М. Олійника, В.М. Руфанова, О.В. Сахарова, В.П. Скалозуба, А.А. Смирнова, В.Г.

*Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2013–2019 р.р. К.: ГПУ України. 2019.

Сюравчика, Ю.Л. Титаренка, В.П. Філонова, С.М. Чабаненка, В.В. Чернея, О.О. Черненко, Г.М. Чернишова, О.А. Шаповалова та ін.

Незважаючи на безсумнівну значущість робіт перелічених науковців, варто констатувати, що зазначені наукові пошуки не вичерпали коло існуючих теоретичних проблем запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами. Зазначені злочини досліджено недостатньо, а окремі їх положення потребують подальшого розроблення. Тому автор робить спробу дослідити основні аспекти вказаної проблеми, що стосуються удосконалення заходів запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами.

Перелічені обставини обумовили необхідність розробки науково обґрунтованих заходів, спрямованих на підвищення ефективності запобігання зазначеним злочинам.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до положень розділу 4 Стратегії сталого Розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 р. №5/2015, Постанови НАН України від 20.12.2013 р. №179 «Про Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2014–2018 роки» та рекомендацій Ради президентів академій наук України для ВНЗ щодо виконання досліджень за Пріоритетними науковими напрямками досліджень (п. 3.4. Політико-правові науки); у межах науково-дослідної роботи Приватного вищого навчального закладу «Львівський університет бізнесу та права». Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права» протокол № 51/3 від 29 жовтня 2015 року; уточнено – протокол №7 від 25 лютого 2016 року.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретичних положень і пропозицій щодо здійснення кримінологічних заходів запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами.

Для досягнення мети були поставлені такі *завдання*:

- з'ясувати стан наукової розробленості проблеми злочинів у сфері господарської діяльності та заходів їх запобігання;
- визначити сучасний стан і тенденції злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами;
- розглянути кримінологічну характеристику службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності;
- визначити детермінанти, що впливають на вчинення злочинів службовими особами у сфері господарської діяльності;
- дослідити правову основу для обґрунтування необхідності доповнення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами;

– розкрити роль інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами;

– проаналізувати загально-профілактичні заходи правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами;

– визначити індивідуально-профілактичні заходи правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у зв'язку з вчиненням службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності.

Предмет дослідження – кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить система філософських, загальнонаукових, спеціальних, традиційно юридичних, конкретно-соціологічних методів. На емпіричному рівні для встановлення сутності запобігання злочинам у сфері господарської діяльності застосовано *методи спостереження* за практичною діяльністю правоохоронних органів, *узагальнення та аналізу* результатів боротьби зі злочинністю (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2). У дисертаційній роботі також застосовано окремі методи пізнання: *історико-правовий* (під час дослідження поняття господарських злочинів та їх запобігання (підрозділ 1.1)); *порівняльно-правовий* (для вивчення кримінального та іншого законодавства (підрозділ 2.1)), *системно-структурний* (під час визначення сукупності структурних елементів, з яких складається поняття профілактичних заходів запобігання злочинів у сфері господарської діяльності (розділ 3)); *статистичний* (під час збору, узагальнення та вивчення результатів діяльності підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами (підрозділи 1.2, 3.2, 3.3)); *соціологічний* (для анкетування співробітників ДЗЕ НПУ, вивчення матеріалів кримінальних проваджень (підрозділи 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2)), *формально-логічний* (дав змогу отримати нові теоретичні знання про запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами (розділ 3)).

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні дані ГПУ, ДЗЕ НПУ за 2013–2019 рр. щодо злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертації сформульовано низку нових положень і висновків, які мають вагомe значення для теорії кримінології і юридичної практики. До найбільш суттєвих з них належать такі:

вперше:

– виокремлено сучасні тенденції злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами, а саме: наявність корупції у господарській сфері; високий рівень латентності зазначених злочинів; особливості функціонування тіньового сектора у зазначеній сфері тощо;

– запропоновано перелік основних чинників, які впливають на вибір способу і схем вчинення та приховання службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності, до яких належать: специфіка фінансово-господарської діяльності установи, організації, підприємства; особливості системи фінансово-господарського документообігу, системи обліку та контролю за прийняттям рішень та їх виконанням; прогалини законодавчого регулювання сфери господарської діяльності та ін.;

– запропоновано доповнення до КУпАП, Законів України «Про Національну поліцію», «Про банки і банківську діяльність» та ін. з метою удосконалення правового забезпечення діяльності підрозділів правоохоронних органів щодо запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами;

удосконалено:

– учення про службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності, а саме: керівників бюджетних установ, банківських установ; керівників суб'єктів підприємницької діяльності, громадських та інших організацій, які здійснюють господарську діяльність та ін., та яких класифіковано за віком, освітою, соціальним станом тощо;

– елементи індивідуально-профілактичних заходів, здійснювані підрозділами правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами. До таких, зокрема, слід віднести: офіційне попередження; поставлення на профілактичний облік службових осіб, від яких можна очікувати вчинення злочину; профілактичний контроль за службовими особами з метою вчасного виявлення злочинного наміру; документування господарських злочинів на стадії готування або незакінченого замаху тощо;

дістали подальший розвиток:

– знання про основні детермінанти, що обумовлюють вчинення злочинів у сфері господарської діяльності службовими особами (соціально-економічні, політико-ідеологічні, правові, соціально-психологічні, організаційно-управлінські та детермінанти, пов'язані з недоліками правоохоронної і правозастосовної діяльності);

– підходи до формування загально-профілактичних заходів, здійснювані підрозділами правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами: розроблення й реалізація комплексних і цільових програм запобігання господарським злочинам, а також спеціальних планів профілактики зазначених злочинів у конкретній господарській галузі, підприємницькій організації, підприємстві чи установі з метою виявлення й усунення детермінантів зазначених злочинів тощо;

– пропозиції про необхідність прийняття Закону України «Про протидію злочинам у сфері господарської діяльності», що дасть змогу підрозділам правоохоронних органів підвищити ефективність діяльності щодо запобігання злочинам у сфері господарської діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

– у науково-дослідній роботі – як підґрунтя для подальших розробок науково-обґрунтованих положень і рекомендацій щодо запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами;

– у правотворчій діяльності – для комплексного вдосконалення законодавства у сфері захисту господарської діяльності від злочинних посягань (Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закони України «Про Національну поліцію», «Про банки і банківську діяльність» та ін.);

– у правозастосовній сфері – для підвищення ефективності використання кримінологічних заходів підрозділами правоохоронних органів щодо запобігання вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності;

– у навчальному процесі – під час підготовки підручників і посібників, викладання навчальної дисципліни «Кримінологія» та спецкурсів присвячених запобіганню злочинам у сфері господарської діяльності.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною закінченою науковою працею, в якій сформульовано положення, узагальнення та висновки, рекомендації і пропозиції, обґрунтовані на підставі особистих досліджень проблем, пов'язаних із вчиненням службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності, опрацювання й аналізу відповідного законодавства, науково-правових джерел, емпіричного матеріалу.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження апробовано на таких наукових заходах: міжнародна науково-практична конференція «Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Запоріжжя, 23-24 червня 2017 р.), міжнародна науково-практична конференція «Стан та перспективи розвитку юридичної науки» (м. Дніпро, 1-2 вересня 2017 р.), міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри» (м. Суми, 25-26 квітня 2018 р.), міжнародна науково-практична конференція «Рівень ефективності та необхідність впливу юридичної науки на нормотворчу діяльність та юридичну практику» (м. Харків, 1–2 лютого 2019 р.).

Публікації. Основні результати дослідження викладено в дев'яти публікаціях, зокрема: п'яти статтях (із них чотири – у фахових наукових виданнях України та одна – у періодичному виданні іншої держави) та чотирьох тезах виступів на науково-практичних заходах.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 220 сторінок, із них 167 – основного тексту, 28 сторінок – список використаних джерел (усього 279 найменувань), 2 додатки розміщені на 3 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, висвітлено ступінь її наукової розробленості, визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання, а також методологічну й емпіричну бази, наведено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів та наведено про апробацію дослідження.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Стан наукової розробленості проблеми злочинів у сфері господарської діяльності та заходів їх запобігання»* проведено огляд юридичної літератури, проаналізовано концепції, теоретичні положення вітчизняних та закордонних науковців із метою відстежити розвиток підходів до визначення змісту та обсягу поняття злочинів у сфері господарської діяльності, а також ступеня розробленості кримінологічних заходів запобігання даного виду злочинів, які вчиняються службовими особами.

Зокрема акцентується, що знання змісту та обсягу поняття злочинів у сфері господарської діяльності є однією з основних передумов для їх ефективного кримінологічного запобігання.

Попри те, що на сьогодні не існує універсального визначення злочинів у сфері господарської діяльності, більшість учених одностайні в тому, що співвідносять даний вид злочинів зі злочинами у сфері економіки. У зв'язку з цим, зокрема, встановлено, що в умовах формування ринку в Україні з перехідною економікою на тлі економічної кризи, відбувається зрощування законної і кримінальної господарської діяльності. Криміналізація охоплює всі сфери діяльності і напрями реформування та управління господарською діяльністю. Криза економіки в цілому та її кримінальні прояви взаємно підсилюють і збільшують негативні наслідки та загрози для економічної і національної безпеки.

Підтримується галузевий підхід до кримінологічного наповнення змісту досліджуваного поняття, як злочинів у галузі промисловості, аграрному секторі, паливно-енергетичному комплексі тощо.

Запропоновано, визначення господарських злочинів, які вчиняються службовими особами, як сукупності злочинних діянь суб'єктів економічних відносин (безпосередніх учасників господарської діяльності), осіб, які втручаються в економічні відносини, а також осіб, які реалізують службові повноваження у сфері управління державним, колективним чи приватним майном. Однією із суттєвих ознак господарських злочинів є те, що їх вчиняють суб'єкти економічної діяльності (засновники, власники та керівники суб'єктів господарювання, управлінський склад компаній та ін.), усі ті особи, які вирішують питання управління бізнесом.

Перевага запропонованого визначення злочинів у сфері господарської діяльності й, зокрема, які вчиняються службовими особами, полягає у тому, що

по-перше, максимально виключає можливість певного суб'єктивізму в процесі тлумачення сутнісного змісту даного виду злочинів; по-друге, якнайкраще сприяє узагальненню їх кримінологічної характеристики.

Дослідження стану розробленості кримінологічних аспектів запобігання господарським злочинам, які вчиняються службовими особами, дозволило виявити низку невирішених проблемних питань, а саме: а) відсутність сучасного комплексного дослідження запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами, підрозділами правоохоронних органів України; б) потребу в системному удосконаленні правової основи запобігання даному виду злочинів; в) з'ясування сучасних тенденцій злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами; г) не в повній мірі враховано особливості злочинних проявів службових осіб у сфері господарської діяльності, які б перебували в основі розроблення сучасних кримінологічних заходів із запобігання злочинам даного виду.

У підрозділі 1.2 «Сучасний стан і тенденції злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами», зокрема, встановлено, що третина злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами, вчинено у східних регіонах країни, де сконцентрований основний фінансовий та виробничий потенціал країни, а також в інших областях, де розташовані підприємства, що обслуговують оборонні потреби держави, пов'язані з проведенням ООС.

Середній коефіцієнт вчинення на території України господарських злочинів на об'єктах господарювання становить 1,7. Особливості позитивної динаміки вчинення господарських злочинів службовими особами значною мірою визначаються економічною кризою в Україні, яка розпочалася у 2008 р. Натомість на зниження рівня даного виду злочинів істотно вплинули процеси гуманізації економічної діяльності, з подальшою декриміналізацією 16 складів злочинів розділу 7 Особливої частини КК України.

У дисертації проаналізовано структуру злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами, за такими критеріями: вид злочину, ступінь тяжкості; галузь економіки, сфера управлінської діяльності тощо. Акцентується увага на матеріальних збитках й, зокрема, що були заподіяні Міністерству оборони України, у зв'язку з нецільовим використанням бюджетних коштів у процесі завищення договірних цін на житлове будівництво для військовослужбовців, отримання військової техніки, зброї, обладнання, одягу, медикаментів, харчування тощо.

Основними галузями ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів є: паливно-енергетичний комплекс, агропромисловий комплекс, сфера приватизації, сфера обслуговування населення та споживчий ринок.

Вчинення злочинів службовими особами у сфері господарської діяльності здійснюється в процесі та під виглядом легітимної економічної діяльності, що зумовлює їх неочевидність. Відсутність особисто зацікавлених заявників, щодо вчинення даного виду злочинів зумовлює їх високий рівень латентності. Систематизовано чинники латентності та, зокрема, діяльність винних

пов'язана зі здійсненням операцій, які мають чітко виражений характер фінансово-господарської діяльності, а отже їх виявлення потребує відповідних фахових знань і навичок; адміністративний вплив службових осіб на підлеглих, які причетні до правопорушень у бюджетній сфері; використання службовими особами корупційних зв'язків та заходів маскування злочину тощо.

Кримінологічному аналізу корупційної складової та високому рівню організованості господарських злочинів службових осіб приділяється особлива увага. Зокрема, встановлено, що організовані злочинні групи, які очолюють службові особи, вчиняють протиправні дії під час приватизації, створення та керівництва фіктивними підприємствами. Метою створення фіктивних підприємств, зазвичай, є прикриття незаконної господарської діяльності; відмивання коштів здобутих злочинним шляхом; незаконне виготовлення та розповсюдження підакцизних товарів; надання незаконних кредитів та організації контрабандного переміщення товарів тощо.

Виокремлено основні тенденції вчинення господарських злочинів службовими особами.

У підрозділі 1.3 «Кримінологічна характеристика службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності» обґрунтовано підхід до кримінологічного аналізу службових осіб, які вчинили злочини у сфері господарської діяльності, як об'єктів індивідуальної профілактики. Зокрема зазначається, що службові особи, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності є безпосередніми керівниками господарської діяльності, представниками контролюючих органів, керівниками суб'єктів недоброчесної конкуренції, керівниками суб'єктів державної регулятивної сфери економічної діяльності, яким надано дозвільно-контролюючі повноваження.

За результатами аналізу соціально-демографічної характеристики службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності, зокрема, узагальнено їх співвідношення за статтю (45,5% – жінки і 54,5% – чоловіки), що певною мірою відповідає загальному співвідношенню розподілу населення країни. Хоча з іншого боку, дещо вищий відсоток осіб жіночої статі, на відміну від загальнокримінальних злочинів, передусім, пояснюється їх вчиненням у сфері господарської діяльності, де залучено значну частину жінок. За віком особи чоловічої статі 31- 60 років, жіночої – 35-50 років.

Наведено порівняльну вікову характеристику службових осіб щодо різних видів злочинів у сфері господарської діяльності.

За сімейним станом – службові особи, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності, здебільшого одружені (65,8%). Це пояснюється тим, що по-перше, істотна частка таких осіб – у достатньо зрілому віці; по-друге, з бажанням уникнути можливості конфіскації майна у разі викриття у вчиненому злочині (фіктивні розлучення).

За результатами соціально-психологічної характеристики службових осіб, які вчинили господарські злочини, зокрема акцентується увага на мотивах їх злочинної поведінки, а саме: корисливі мотиви – 47,3%, важке матеріальне становище – 23,8%, задоволення повсякденних потреб – 14,8%, мотив чітко не

визначений – 14,1%.

3-поміж численних морально-психологічних ознак службовим особам, які вчинили злочини у сфері господарської діяльності, зокрема, притаманно: прагнення до монополізації господарської діяльності у певній сфері (11,4%), самовдоволення, відсутність самокритичності, неповага до порад сторонніх (11,8%), бажання надприбутку в будь-який спосіб (85%), явна неповага до нормативно-правових актів (38,5%), зневага до законної господарської діяльності (39,7%), бажання працювати лише на свою користь, ігноруючи суспільні та державні інтереси (54,1%) тощо.

Наведено ретельний комплексний кримінологічний аналіз службових осіб за різними галузями вчинення господарських злочинів. До прикладу, в структурі осіб, які вчинили злочини у банківській сфері, найбільша питома вага саме посадових осіб банків, зокрема: керівники банківських установ та їхні заступники (44 %); інші посадові особи, які відповідали за проведення банківських операцій (39 %). Співучасниками були близько 22 % осіб, які брали участь у вчиненні злочинів – це технічні працівники (економісти, операціоналісти, оператори ЕОМ).

У підрозділі 1.4 «Детермінанти, що впливають на вчинення злочинів службовими особами у сфері господарської діяльності» проведено науковий аналіз теорій детермінації злочинності та злочинної поведінки, а також досліджено різні підходи до класифікації детермінант злочинів, у тому числі, які вчиняються службовими особами у сфері господарської діяльності в цілому та щодо окремих їх видів, зокрема. Обґрунтовано, що вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності, передусім, детермінується істотними негативними змінами у соціально-економічному житті суспільства. Сформовано комплекси детермінант злочинів службових осіб у сфері господарської діяльності, зважаючи на їх короткостроковість, середньостроковість та довгостроковість дії. Систематизовано комплекс, так званих, «внутрішніх» і «зовнішніх» детерміністичних впливів на злочини службових осіб у сфері господарської діяльності. Розкрито зміст сучасних соціально-політичних, соціально-економічних, правових, соціально-психологічних, організаційно-управлінських факторів, які детермінують вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності. Окрема увага зосереджена на детермінантах, які пов'язані з недоліками правоохоронної і правозастосовної діяльності (недостатність використання сил і засобів правоохоронних органів у запобіганні зазначеним злочинам; неналежна їх взаємодія з контролюючими органами, наявність певних обмежень щодо здійснення оперативних-розшукових заходів виявлення даного виду злочинів; недостатня кваліфікованість відповідних підрозділів правоохоронних органів; некоректність вибору критерій оцінки ефективності протидії злочинам службових осіб у сфері господарської діяльності тощо).

Розділ 2 «Інформаційно-правове забезпечення діяльності підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами» складається із двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Удосконалення правового забезпечення діяльності підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами» обґрунтовано, що створення багатоукладної економіки, перехід від адміністративного регулювання господарських відносин до ринкових важелів впливу обумовлює необхідність створення нової концепції державного регулювання господарської діяльності.

За результатами дослідження узагальнено висновок про необхідність створення окремого органу, який би забезпечував видачу ліцензій та контролював дотримання умов їх виконання.

Незважаючи на істотний перелік нормативно-правових актів у сфері господарської діяльності, обґрунтовано доцільність розробки та прийняття Закону України «Про протидію злочинам у сфері господарської діяльності», який передусім, має містити систему суб'єктів запобігання господарським злочинам, перелік їх прав та обов'язків, порядок внутрішньої і міжнародної взаємодії, порядок ведення обліків запобіжної діяльності тощо. Прийняття такого Закону сприяло б профілактичній діяльності правоохоронних органів як суб'єктів запобігання вчиненню злочинів у сфері господарської діяльності й, зокрема, які вчиняються службовими особами.

Окрім цього, запропоновано низку змін і доповнень до чинних законодавчих актів, а саме: до положень Законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про інформацію», «Про телебачення та радіомовлення», «Про систему суспільного телебачення і радіомовлення України», «Про рекламу» та ін.

У підрозділі 2.2 «Оптимізація інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами» розглянуто інформаційно-аналітичне забезпечення запобігання злочинам службових осіб у сфері господарської діяльності, як сукупність знань, необхідних і достатніх для того, щоб система профілактики могла здійснювати доцільну взаємодію, координувати та субординувати стосунки суб'єктів профілактики, спрямовувати їх діяльність, в цілому, до запрограмованої мети. За змістом – це інформація щодо кримінологічних показників господарських злочинів службових осіб, про особистість злочинця, який вчиняє господарські злочини з використанням службового становища; інформація щодо причин та умов вчинення злочинів даного виду; про стан та засоби підвищення ефективності запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, а також їх окремих видів тощо.

Інформаційно-аналітичне забезпечення підрозділів правоохоронних органів України передбачає аналіз статистичної інформації щодо стану

криміногенної ситуації у сфері господарської діяльності; обставини, способи вчинення найпоширеніших господарських злочинів службовими особами, а також розробку результативних методів та засобів запобігання; використання у процесі аналізу та синтезу інформації, накопиченої в криміналістичних, оперативних, статистичних та інших обліках правоохоронних і контролюючих органах; використання сучасних комунікацій для створення умов логічного та технічного об'єднання різних інформаційних масивів при вирішенні обліково-реєстраційних задач.

До основних етапів інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів правоохоронних органів щодо запобігання злочинам у сфері господарської діяльності належать: а) пошук, збирання, оброблення, систематизація та документування інформації, створення моделі досліджуваного об'єкта; б) аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на тенденції стану злочинності у сфері господарської діяльності та ефективності діяльності підрозділів правоохоронних органів; в) прогнозування розвитку негативних тенденцій у певній ситуації; г) підготовка обґрунтованих висновків і рекомендацій для прийняття управлінських рішень з удосконалення організації протидії злочинам у господарській сфері.

Обґрунтовано, що інформаційно-аналітичне забезпечення підрозділів правоохоронних органів (ДФСУ, ДПСУ, НПУ, НАБУ, СБУ) запобіжної діяльності щодо господарських злочинів, засновано на комплексному використанні загальних та спеціальних методик аналізу у рамках дослідження значного обсягу кримінологічної інформації та інших інформаційних ресурсів з метою отримання нових знань стратегічного, організаційного, тактичного та прогностичного характеру, що мають значення для вирішення завдань протидії злочинності.

Доведено, що створення Єдиного інтегрованого загальнодержавного інформаційного банку об'єднаних баз даних державних правоохоронних, контролюючих органів та підприємницьких структур істотно покращить стан інформаційно-аналітичного забезпечення в цілях удосконалення планування кримінологічних заходів запобігання господарським злочинам, які вчиняються службовими особами.

Ключовою складовою підходу правоохоронної діяльності на ґрунті аналітичної інформації - є впровадження замкненого інформаційного циклу, що складається із наступних етапів: - отримання інформації - її аналіз - розповсюдження - оцінка - планування та корегування.

Ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів правоохоронних органів (ДФСУ, ДПСУ, НПУ, НАБУ, СБУ) сприяє більш якісному прогнозуванню та плануванню запобіжної діяльності, що має наукове підґрунтя.

Розділ 3 «Заходи підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами» складається із двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Загально-профілактичні заходи підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської

діяльності, які вчиняються службовими особами» розглянуто особливості даного виду кримінологічних заходів запобігання. Досліджено численні класифікації заходів та їх практичне значення. Зокрема, розроблено класифікацію загальних заходів запобігання злочинам службових осіб у сфері господарської діяльності, за функціональним призначенням, а саме: заходи формування суспільної атмосфери нетерпимості щодо будь-яких правопорушень у сфері господарської діяльності; заходи готовності членів суспільства активно брати участь у протидії господарським злочинам; заходи контролю за дотриманням законодавства у сфері господарської діяльності; заходи виявлення і усунення умов, які сприяють учиненню службовими особами господарських злочинів; заходи загальнопревентивної дії та щодо службових осіб, схильних до їх вчинення; заходи реалізації кримінально-правових засобів запобігання вчиненню службовими особами господарських злочинів шляхом притягнення до відповідальності за менш тяжкі злочини, щоб запобігти вчиненню більш тяжкого; заходи припинення чи нейтралізації негативних впливів на службових осіб у сфері господарської діяльності.

У підрозділі 3.2 «Індивідуально-профілактичні заходи підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами» доведено, що сферу індивідуальної профілактики злочинів визначає така сукупність ознак: спрямованість заходів на конкретну службову особу; мета заходів - недопущення злочинної поведінки службової особи у сфері господарської діяльності; заходи індивідуальної профілактики злочинів мають бути взаємопов'язані, взаємозумовлені та взаємоузгоджені. Важлива роль відводиться усуненню криміногенних чинників, що сприяють мотивації злочинної поведінки службових осіб у сфері господарської діяльності.

У дисертації ретельно досліджено завдання ранньої та безпосередньої індивідуальної профілактики злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами. Визначено категорії службових осіб, які потребують профілактичного впливу.

Обґрунтовано, що в процесі індивідуальної профілактики підрозділів правоохоронних органів (ДФСУ, ДПСУ, НПУ, НАБУ, СБУ) щодо злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами, застосовуються наступні заходи: ведення оперативно-профілактичного спостереження за службовими особами, які поставлені на профілактичний облік, у зв'язку з високим ступенем вірогідності їх злочинної поведінки; своєчасне отримання та комплексне дослідження інформації щодо службових осіб, які виявляють намір стати на злочинний шлях; фіксування підготовчих дій службових осіб шляхом документування конкретних злочинів у сфері господарської діяльності; негласна перевірка причетності службових осіб щодо вчинення ними незаконних фінансових та господарських операцій; контроль за поведінкою окремих категорій службових осіб, які становлять оперативний інтерес, а також за їх зв'язками з офшорними компаніями, що давало би підстави щодо застосування до них заходів профілактики. Акцентується увага на індивідуально-профілактичних заходах кримінально-правового, виховного,

адміністративного характеру та заходах громадського впливу щодо службових осіб з метою недопущення вчинення ними злочинів у сфері господарської діяльності.

У підсумку, за результатами дослідження встановлено пріоритетність діяльності правоохоронних органів у таких напрямках індивідуально-профілактичної діяльності щодо вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності: а) забезпечення контролю за поведінкою службових осіб, які перебувають на профілактичному обліку, та безпосереднє їх схилення до відмови від реалізації злочинних намірів; б) усунення умов, що сприяють вчиненню господарських злочинів службовими особами та створення додаткових перешкод, що унеможливають реалізацію злочинного наміру; в) викриття на стадії готування чи замаху службовими особами господарських злочинів (процес документування підготовчих дій); г) проведення спеціальних запобіжних операцій на основі отриманої негласної інформації.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання щодо кримінологічних заходів запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами, а також шляхи удосконалення такої діяльності. Відтак, сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. З'ясування стану правового й наукового розроблення основних кримінологічних питань, пов'язаних із запобіганням злочинів у сфері господарської діяльності, засвідчило, що за період **радянської доби та Незалежності України** науковими розвідками у цьому напрямі стали праці радянських, українських та зарубіжних учених. Практиками і науковцями постійно розроблялися посібники, методичні рекомендації та дисертаційні дослідження щодо вдосконалення запобігання зазначених злочинів. У той же час підтверджено, що вказана діяльність здійснюється не достатньо ефективно і в залежності від рівня злочинності, політичного й економічного стану держави та наявних правових основ ця проблема є актуальною і потребує ґрунтовного вивчення.

2. На підставі проведеної кримінологічної характеристики злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами (динаміка, структура, рівень, латентність) виявлено тенденцію їх поширення у східних та центральних регіонах країни, де сконцентрований основний фінансовий та виробничий потенціал країни. Третина з них вчиняється у Донецькій, Дніпропетровській, Харківській, Одеській, Луганській областях, м. Києві, а також в областях України, де зосереджені підприємства, що обслуговують потреби ООС.

Основна маса злочинів вчиняється в таких галузях як ПЕК, АПК, бюджетна та банківська сфери, зовнішньоекономічна діяльність, приватизація, споживчий ринок та ін. Це становить загрозу фінансовій стабільності економіки, розкрадання бюджетних коштів під час державних закупівель

товарів, робіт та послуг, утвердження недобросовісної конкуренції (монополія олігархів, виведення основних капіталів закордон та утвердження тіньового сектора господарської діяльності), частина підприємницьких структур створюються для відмивання (легалізації) доходів, одержаних злочинним шляхом, наявність корупційного механізму для прикриття протиправних діянь.

Офіційна статистика не відображає дійсного стану злочинів, що вчиняються у сфері господарської діяльності через високий рівень їх латентності (60%), а злочини, передбачені ст.ст.209-1, 216, 222-1, 223-1, 223-2, 224, 232-1, 232-2 КК України не виявляються або реєструються від одного до п'яти злочинів у рік.

3. Розроблено кримінологічну характеристику службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності – це особи чоловічої статі (60%) у віці 31–60 років (чоловіки), 35-50 років (жінки). У більшості викритих службових осіб, які вчинили господарські злочини були одружені (65,8%), розлучені складають (24,2%), неодружені і незаміжні (10%). За освітнім рівнем посадові особи в 99% мали вищу освіту, а у 22% - дві вищих освіти (юридичну і економічну). 30 % злочинів вчинялися у складі групи осіб. В основі вчинення господарських злочинів лежить психологічний чинник службової особи до незаконного збагачення.

4. Обґрунтовано, що під детермінантами, які впливають на скоєння злочинів у сфері господарської діяльності, необхідно розуміти об'єктивні і суб'єктивні (внутрішні та зовнішні) чинники, що зумовлюють вибір службовою особою злочинної поведінки і, своєю чергою, сприяють вчиненню ним злочину та його приховання. Нами класифіковано, залежно від сфери виникнення та функціонування, групи детермінантів, які можуть бути короткостроковими, середньостроковими та довгостроковими, що визначають тенденцію даного явища, які впливають на вчинення злочинів у сфері господарської діяльності службовими особами. До них відносяться: соціально-економічні, політико-ідеологічні, правові, соціально-психологічні, організаційно-управлінські та детермінанти, пов'язані з недоліками правоохоронної і правозастосовної діяльності.

Доведено, що вказані детермінанти злочинів у сфері господарської діяльності за своєю сутністю відображають фактори мікроекономічного та макроекономічного рівня, діють одночасно та в сукупності, що впливає на кількість та якість кримінальних правопорушень у зазначеній сфері.

5. У рамках дослідження розроблено низку пропозицій щодо змін і доповнень до чинних нормативних актів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підрозділів правоохоронних органів (ДФСУ, ДПСУ, НПУ, НАБУ, СБУ) щодо запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами, зокрема:

– до Кодексу України про адміністративні правопорушення: доповнити Главою 12 «.. право підрозділам правоохоронних органів перевіряти документи щодо порушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницькій діяльності»;

– до Закону України «Про Національну поліцію» доповнити до п. 1 ст. 27 такого змісту «...безпосередній оперативний доступ до інформаційних ресурсів суб'єктів господарської діяльності»;

– до Закону України «Про банки і банківську діяльність» доповнити: а) до ст. 59, доповнивши її словами «...тимчасове зупинення грошових переказів у банківській системі має здійснюватися за рішенням суду на основі звернення правоохоронних органів без наявної справи кримінального провадження»; б) внести зміни до п. 9 ст. 73, доповнивши словами: «...у випадку несвоєчасного інформування правоохоронних органів по неповернених кредитах застосовувати штрафні санкції до керівників банківських установ»;

– до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення», до п.12 ст. 20, доповнивши її словами: «інформувати підрозділи правоохоронних органів про порушення господарськими суб'єктами цього закону»;

– до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних і фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» доповнити ч.2 ст. 13 наступним текстом «..перед внесенням даних в Єдиний державний реєстр ідентифікації особи підприємця за обліками правоохоронних органів»;

– до Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» доповнити п. 12 ст. 8 наступним текстом «...обов'язковість інформування правоохоронних органів про виявлені порушення учасниками фондового ринку під час здійснення ДКЦПФР контрольних функцій в межах своїх повноважень, а також надати можливість доступу до користування автоматизованими базами даних».

Обґрунтовано прийняття Закону України «Про протидію злочинам у сфері господарської діяльності».

6. Доведено, що активізація діяльності підрозділів правоохоронних органів (ДФСУ, ДПСУ, МВС, НАБУ, СБУ) щодо запобігання злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами сприятиме належне забезпечення статистичною, оперативно-довідковою, оперативно-розшуковою, архівною інформацією, а також створення, розвиток та й використання автоматизованих інформаційних систем, інтегрованих інформаційних пошукових систем і побудова, відповідно, корпоративних інформаційних мереж загального і спеціального користування всієї правоохоронної системи, державних установ та всіх суб'єктів господарської діяльності. Запропоновано створення додаткових комп'ютерних баз даних у АБД «Статистика» та « ОАЗІС» з обліку службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності.

7. Доведено, що заходи підрозділів правоохоронних органів (ДФСУ, ДПСУ, МВС, НАБУ, СБУ) щодо профілактики злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами ґрунтується на Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на певний період шляхом використання спеціальних сил і засобів із метою впливу на рівень, структуру та динаміку зазначеної злочинності. Використання сил і

засобів скеровуються на виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню злочинів; забезпечення захисту виконання державного плану соціально-економічного розвитку економіки; виконання міжвідомчих (комплексних) планів боротьби з правопорушеннями у сфері господарювання та цільових програм з протидії злочинам у сфері господарської діяльності; проведення спеціальних операцій «Врожай», «Торгівля», «Ринок», «Купюра», «Інтелект», «Акциз» з виявлення та усунення причин та умов вчинення зазначених злочинів. Автором визначено напрями вдосконалення запобіжної діяльності, до якої необхідно віднести заходи: виявлення адміністративних правопорушень у сфері ведення господарської діяльності; скерування подань у відповідні інстанції щодо позбавлення ліцензії на здійснення окремих видів підприємницької діяльності; ініціювання проведення позапланової аудиторської перевірки фінансово-господарської діяльності; висвітлення окремих фактів правопорушень у ЗМІ.

8. Підтверджено, що індивідуальне запобігання підрозділами правоохоронних органів (ДМС, ДФСУ, ДПСУ, МВС, НАБУ, СБУ) злочинів у сфері господарської діяльності полягає у виявленні й обліку службових осіб, схильних до злочинної діяльності, в застосуванні до них оперативно-профілактичного впливу з метою відмови від злочинної діяльності. До таких відносяться заходи правого характеру (притягнення особи до кримінальної відповідальності); виховного характеру (усного попередження); адміністративного характеру (штраф); громадського впливу (висвітлення у ЗМІ). Заходи ранньої профілактики проводяться на етапі виявлення задуму службової особи щодо вчинення злочину на стадії готування; одночасно блокується зовнішній вплив на службових осіб, які спонукають до вчинення правопорушень. Заходи безпосередньої профілактики скеровуються на утримання службової особи від наміру стати на злочинний шлях, схилення його діяльності у правове поле, підтримання ділових контактів з офіційними авторитетними керівниками підприємницьких структур та правоохоронних і контролюючих органів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Дунас М.О. Система складів злочинів у сфері господарської діяльності, суб'єктом яких визнається службова особа, як предмет наукового дослідження. *Право і суспільство*. №6. 2017. С. 145-150.

2. Дунас М.О. Детермінанти злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами. *Visegrad Journal on Human Rights*. №2. 2018. С. 61-64.

3. Дунас М.О. Організаційно-правові проблеми з організації запобігання злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються

службовими особами. *Приватне та публічне право*. № 1.2019. С. 148-152.

4. Дунас М.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами. *Юридичний бюлетень*. №7. 2018. 170-176.

5. Дунас М.О. Організація діяльності правоохоронних органів у протидії злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами. *Юридичний науковий електронний журнал*. №1. 2019. С. 174-176.

2. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Дунас М.О. Проблемні аспекти класифікації складів злочинів у сфері господарської діяльності за суб'єктом. *Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина: міжнародна науково-практична конференція*. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2017. С. 97-100.

2. Дунас М.О. Проблемні аспекти тлумачення ознак спеціального суб'єкта складів злочинів у сфері господарської діяльності. *Стан та перспективи розвитку юридичної науки: міжнародна науково-практична конференція*. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2017. С.73-77.

3. Дунас М.О. Проблемні аспекти тлумачення спеціального суб'єкта «доведення банку до неплатоспроможності». *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри: міжнародна науково-практична конференція*. Суми: Сумський національний аграрний університет, 2018. С. 34-37.

4. Дунас М.О. Службові особи, які вчиняють правопорушення у сфері господарської діяльності. Рівень ефективності та необхідність впливу юридичної науки на нормотворчу діяльність та юридичну практику: міжнародна науково-практична конференція. Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2019. С. 44-47.

АНОТАЦІЯ

Дунас М. О. Кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами. – *На правах рукопису*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2019.

У дисертації обґрунтовано галузевий підхід до кримінологічного наповнення змісту поняття злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами.

Дослідження сучасного стану господарських злочинів службових осіб, зокрема, дозволило виявити: їх підвищену латентність; неочевидність характеру вчинення; тенденцію до переважного вчинення у східних регіонах

країни та в ПЕК, АПК, бюджетній та банківській сферах, сфері зовнішньоекономічної діяльності, приватизації тощо. З'ясовано зміст соціально-політичних, соціально-економічних, правових, соціально-психологічних, організаційно-управлінських факторів, що детермінують вчинення господарських злочинів службовими особами. Обґрунтовано доцільність створення Єдиного інтегрованого загальнодержавного інформаційного банку об'єднаних баз даних державних правоохоронних, контролюючих органів та підприємницьких структур. Визначено сферу застосування, зміст, спрямованість і характер загально-профілактичних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання вчиненню службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності. За результатами дослідження узагальнено пріоритетні напрямки індивідуально-профілактичної діяльності правоохоронних органів щодо господарських злочинів службових осіб.

Ключові слова: кримінологічні заходи, запобігання, господарські злочини, службові особи, економіка, інформаційно-аналітичне забезпечення.

АННОТАЦІЯ

Дунас М. О. Кримінологические меры предотвращения преступлений в сфере хозяйственной деятельности, которые совершаются должностными лицами. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальный университет «Львовская политехника» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2019.

В диссертации обосновано целесообразность отраслевого подхода к криминологическому наполнению содержания понятия преступлений в сфере хозяйственной деятельности, которые совершаются должностными лицами.

Исследование современного состояния хозяйственных преступлений должностных лиц, в частности, позволило выявить: - их повышенную латентность; - неочевидность характера совершения; - тенденцию к преимущественному совершению в восточных регионах страны и в ТЭК, АПК, бюджетной и банковской сферах, сфере внешнеэкономической деятельности, приватизации и т.п. Определено содержание социально-политических, социально-экономических, правовых, социально-психологических, организационно-управленческих факторов, детерминирующих совершение хозяйственных преступлений должностными лицами. Аргументировано целесообразность создания Единого интегрированного общегосударственного информационного банка объединенных баз данных государственных правоохранительных, контролирующих органов и предпринимательских структур. Определена сфера применения, содержание, направленность и характер обще-профилактических и индивидуально-профилактических мероприятий по предотвращению совершения должностными лицами преступлений в сфере хозяйственной деятельности. По результатам исследования обобщены приоритетные направления индивидуально-

профилактической деятельности правоохранительных органов касательно хозяйственных преступлений должностных лиц.

Ключевые слова: криминологические меры, предотвращение, хозяйственные преступления, должностные лица, экономика, информационно-аналитическое обеспечение.

SUMMARY

Dunas M.O. Criminological measures for the prevention of crimes in the sphere of economic activity committed by officials. - *On the rights of the manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.08 – Criminal Law and Criminology; criminal enforcement law. - Lviv Polytechnic National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2019.

The dissertation deals with criminological measures of crime prevention in the sphere of commercial activity conducted by officers. The branch approach to criminological content of the concept of crimes in the sphere of commercial activity conducted by officers is substantiated. This helps to minimize subjectivity in the process of interpreting the essential content of this type of crime, and provides for the need to develop it thorough criminological characteristics. It is proved that committing crimes by officers in the sphere of commercial activity is primarily determined by significant negative changes in the socio-economic life of society.

The deterministic complexes of economic crimes of officers and, in particular, the duration of influence of criminogenic factors (short, medium and long-term), by territorial factor (external and internal), by content (socio-political, socio-economic, legal and social, organizational and management), etc.

In the dissertation the mechanism of legal regulation of commercial activity in Ukraine, as well as the activity of law enforcement agencies providing prevention of economic crimes and, in particular, by officers, are comprehensively investigated. The ways of optimization of information and analytical support of the activity of law enforcement units in the direction of prevention of crimes in the sphere of commercial activity conducted by officers are determined. The dissertation deals with numerous classifications of general preventive measures for the prevention of crimes in the sphere of commercial activity conducted by officers. The goals, objectives of such measures have been specified and recommendations for improving their planning by law enforcement agencies in Ukraine are given.

The scope, content, focus and nature of individual-preventive measures for preventing crimes in the sphere of commercial activity conducted by officers are determined.

Keywords: criminological measures, prevention, economic crimes, officers, economy, information and analytical support.

Підписано до друку 22.10.2019 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 154-19.

ТзОВ «Растр - 7»
79005, м. Львів, вул. Князя Романа, 9/1
тел./факс: (032)235-52-05, e-mail:rastr.sim@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ЛВ №22 від 19.11.2002 р.